

G a d.

(Spisal Stánon.)

»Ah, nikar mi vedno ne moleduj! Kdo te bo poslušal? Saj si pred jedno uro jedla, kaj si že zopet lačna?«

»Mama, lačna, lačna . . .«

Matijeva Uršika je bila še majhna. Toliko, da je bila shodila. Govoriti še ni znala razločno, samo besedi »mama« in »lačna« sta šli gladko iz ust. Kako tudi ne? Saj ju je izgovarjala tolikokrat, da bi bilo res čudno, če bi se ji še ustavljali. Ne rečem, da bi bila toliko snedla. Matijeva mati so celo trdili, da bi Uršiki ne bilo premalo, če bi iz naprstnika jedla, toda materi je bilo včasih vendar preveč, če jih je vsako uro nadlegovala za jed. Saj tudi niso imeli vedno kuhanega.

In ravno danes so imeli mati toliko dela! Košnja je bila. Na travnikih so imeli kosce in grabljačice; treba je bilo kuhati južino za veliko ljudij, in vrh tega še za ptuje. Zato ni čudno, da mati niso hoteli danes uslišati proseče Uršike. Nekaj časa se še zmenili niso za njeno moledovanje.

Toda slednjič je postalo otrokovo vpitje: »lačna, lačna!« tako glasno, da ga ni bilo mogoče preslišati. Nič ni pomagalo. Ako so hoteli, da utihne za njimi sitni kričaj, morali so ugoditi otroku.

Zlili so torej v skledico malo mleka in jo postavili pred Uršiko na tla. Deklica je takoj utihnila. Vzela je skledico in zadovoljno mrmraje sedla na prag ter začela vživati tečno mleko. Seveda ji je bila roka še precej okorna, kajti zčila je več mleka po obleki, nego pojedla.

Mati se niso brigali za deklico, mudilo se je že za južino, zato so hiteli s kuho. Tudi deklica se ni zdaj več zmenila za mater. Zadovoljna je bila s sladkim mlekom. Ko se je sama najedla, — in to je bilo kmalu — vzela je svojo punčiko in tudi nji ponujala mleka. Videč, da sama ne more jesti, zalivala jo je tako dolgo z mlekom, da je imela uboga stvarica vse lasce in vso prej tako lepo rdečo obleko premočeno . . .

Bil je vroč dan koncem rožnika. Solnce je pripekalo, da je drgetal razpaljeni zrak nad kopico kamenja, zloženega pred Matijevo hišo.

Mati so uprav jemali sklede iz sklednika in pripravljali košaro, da ponesó delavcem južino, kar jih zmoti Uršikino kričanje:

»Mama, mama . . . čiba . . .!«

Tako je vpila Matijeva Uršika pogostokrat. Kadar je namreč sama jedla na pragu, prišle so večkrat požrešne kure in začele meni nič, tebi nič zobati iz iste skledice, ko Uršika. To deklici seveda ni bilo po volji. Ker pa sama ni bila kos nadležnim kokošim, morala je klicati na pomoč mater, da so ji odgnali nepovabljene goste.

Tudi danes so mati priskočili, da bi odgnali kokoši, toda, kako se vstrašijo, ko so zagledali mesto kokošij poleg otrokove sklede — velikega gada.

Sladko mleko je bilo privabilo nepoklicanega klateža iz kopice kamenja, kjer se je grél.

Kar ostekleli so od straha in roke so jim odnehale. Toda skoro so se zavedeli, vzeli Uršiko urno v naročje in jo odnesli. Na njihovo klicanje je prišel iz hleva pastir Ureh in pobil strupeno kačo.

»Moj Bog, moj Bog, kaj bi bilo, če bi bil gad pičil Uršiko!« tarnala so prestrašena Matijeva mati. »Sam Bog in njegov angelj varih je varoval otroka.« Mati so kar trepetali od straha. Mala Uršika pa je gledala tako brezbrizno in veselo okoli, kakor bi se ne bilo nič zgodilo. Saj ni nič vedela, v kakšni nevarnosti je bila.

»Ti mrčes gadj, ti!« mrmral je stari Ureh. »Od kod se je neki prilazil? Najbrž je bil skrit med tem-le kamenjem.«

»Tako danes mi moraš spraviti ta kup izpred hiše, Ureh. Kakšna nesreča bi se bila lahko pripetila!«

»I, seveda, nesreča, nesreča. — Naj bi bil gad pičil dete, i kaj, umrlo bi bilo, — gad je gad. Gadj, pik se ne ozdravi tako lahko!« mrmral je Ureh po svoji navadi in ogledoval ubitega gada.

* * *

Oglejmo si tudi mi, mali prijateljčki in prijateljice, tega zakotnega sovražnika, ki bi bil Matijevi Uršiki kmalu vzela mlado življenje! Dobro si zapomnite, kakšen je, da se ga znate ogibati, dokler ste še majhni. Kadar pa zrastete, — to vam lahko z mirno vestjo svetujem — tedaj pa po njem, kjer in kadar ga dobite!

Gad je približno tako dolg, kakor cela roka jednega izmed mojih malih čitateljev. Na trivoglati glavi ima črno liso v podobi križa, od katere gre križem po hrbtu dolga proga. To je sramotno znamenje, s katerim je zaznamoval Stvarnik strupeno kačo. Ostalo truplo je rujavo, sedaj svetlejše, sedaj temnejše. Med to nekazno barvo pa so posute rdečkaste pike, kakor da bi iz njih žarel peklenski strup.

Koža je debela in pokrita z malimi luskinami. To je gadova spodnja obleka. Vrh te ima tudi tenko, prozorno zgornjo haljo, katero pa v letu štirikrat do petkrat sleče. Tako slačenje se imenuje v kačjem jeziku »levitev«. Ne smete pa misliti, mili prijateljčki, da je to slačenje za gada tako lahko delo, kakor za vas, ako v nedeljo smuknete iz delavniških v praznične suk-njice. To je za gada zelo nevarna stvar, kajti potegniti si mora sam svojo kožo raz glavo. Pri tem delu izgubi s kožo tudi naočnike z očij. Ti naočniki pa niso iz stekla, kakoršne imajo morebiti vaš dedek, ampak gadu prerastejo prozorne obrvi čez obe očesi, in to kožico imenujejo učeni možje, ki se pečajo s poznavanjem kač, »naočnike«.

S temi naočniki vidi gad tudi po noči. Pač neprijetno je videti rjavega ponočnjaka, kadar se plazi z odprtim žrelom, sikajočim jezikom in žarečimi očmi med travo in cveticami, nesoč dremajočim gozdnim živalim črno smrt.

Gad ne ljubi družbe. Najrajši se potika sam. Celo gadj, mladiči se ločijo takoj, ko izlezejo iz jajec, drug od drugega in ne vidijo se morebiti nikoli

več. Mali gadki skrbé precej sami za hrano. Z veliko spretnostjo znajo kmalu loviti kobilice in mlade žabe. Poznejše so jim miši najljubša jed.

V tem obziru so gadje celo koristni, in morebiti bi se človek še sprijaznil z njimi, da bi ne zalezovali tudi človeške pete. Toda ker človek vé, da mu jeden sam pik tega strupenega črva lahko vzame življenje, napovedal je gadu že zdavnej vojsko brez premirja.

Gadji strup je rmenkasta tekočina, katero hrani v dveh žlezah pod očmi. Iz teh žlez vodi po jedna cev v strupena zoba, ki se nahajata v zgornji čeljusti, na vsaki strani jeden. Ako gad upiči, postavita se zoba po konci in po ceveh priteče v vsekano rano majhna kapljica strupa.

Male živali umori gadji pik v nekaterih minutah. Človek čuti po piku veliko utrujenost, začne se mu vrteti v glavi, večkrat celo omedlí. Obraz mu postane smrtnobled, mrzel pot mu polije telo. Iz ust, nosa in ušes mu stopi črna kri, in oči se mu izbulijo. Pičena oseba toži brez prestanka, dokler se ne onesvesti.

Da se zavaruje razširjenje strupa po krvi, treba je pičeni ud nad rano trdo prevezati in rano izrezati, da ostrupljena kri odteče. Dobro je tudi rano izsesati, a le takrat, ako ima človek zdrave ustnice. Kot vspešno sredstvo zoper gadji pik se je obneslo tudi žganje, ki tudi čez mero zavžito ni imelo nobenih slabih posledic. Pred vsem pa je treba hitro iskati zdravniške pomoči.

Gorskim valčkom.

Hladni valčki srebrobeli,
Kam, valčki, radi bi dospeli?
Postojte malo, mene čujte:
Srce otožno mi vradujte!

Pa dalje, valčki, le hitite,
Kam, valčki, li tako drvite?
Tja nekaj vabi vas v daljave,
Zato ostavljate višave.

Pa dalje, valčki, le hitite,
Kam, valčki, li tako drvite?
Glasno šumljate mimo mene —
Navzdol, navzdol vas nekaj žene?

O hladni valčki srebrobeli,
Kam, valčki, radi bi dospeli?
Povejte mi, oj, govorite . . .
A dalje, dalje le hitite.

O, da bi znali, kam drvite,
Oj kam drvite, kam hitite:
Slobodni tukaj bi ostali —
Nikdar bi robstva ne poznali.

A. P.

